

УДК 78.05:159.923.2

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-1-33>

Юрій СПРИНСЬКИЙ

аспірант кафедри вокально-хорового, хореографічного та образотворчого мистецтва факультету початкової освіти та мистецтва, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Лесі Українки, 46, м. Дрогобич, Львівська обл., Україна, 82100

Вікторія ПОЛЮГА

кандидат філософських наук, доцент кафедри вокально-хорового, хореографічного та образотворчого мистецтва, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Лесі Українки, 46, м. Дрогобич, Львівська обл., Україна, 82100

ORCID: 0000-0001-8778-2380

Бібліографічний опис статті: Спринський, Ю., Полюга, В. (2025). Теоретичні підходи до вивчення впливу музики на особистість. *Fine Art and Culture Studies*, 3-1, 235–241, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-1-33>

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ МУЗИКИ НА ОСОБИСТІСТЬ

У статті представлено поглиблений аналіз основних теоретичних підходів до вивчення впливу музики на особистість. Розглянуто психодинамічний, когнітивний, поведінковий, гуманістичний, соціально-культурний та нейропсихологічний підходи, які дають змогу комплексно осмислити механізми впливу музичного мистецтва на людину. Узагальнено результати сучасних зарубіжних і вітчизняних досліджень, що висвітлюють взаємозв'язок між музикою та психоемоційним станом, формуванням ціннісних орієнтацій, особистісної ідентичності та соціалізаційних процесів. Психодинамічний підхід акцентує увагу на здатності музики відображати несвідомі переживання і внутрішні конфлікти, а когнітивний – на її ролі у модифікації процесів сприймання, мислення та осмислення емоцій. Поведінковий підхід трактує музику як стимул для формування поведінкових реакцій, тоді як гуманістичний підкреслює значення музики у процесі самопізнання, самовираження і досягнення внутрішньої гармонії. Соціально-культурний підхід висвітлює музику як засіб формування соціальних норм, ідентичностей та групової приналежності, що впливає на масову свідомість і міжособистісну взаємодію. Нейропсихологічний підхід демонструє, як музика активізує нервові та нейрохімічні процеси, сприяючи позитивним емоційним реакціям, покращенню когнітивного функціонування й емоційної стабільності. Визначено перспективні напрями подальших досліджень, зокрема вивчення ролі музики у подоланні стресових станів, формуванні резиліентності, профілактиці девіантних форм поведінки, розвитку творчого потенціалу та гармонізації міжособистісних стосунків. **Результати** аналізу можуть бути використані в практиці психологічного консультування, психотерапії, освітній та соціокультурній діяльності. Підкреслено необхідність інтеграції знань з музичної психології у систему психопрофілактичної та корекційної роботи.

Ключові слова: музика, особистість, психоемоційний стан, ціннісні орієнтації, соціалізація, психологічні підходи.

Yurii SPRYNSKYI

Postgraduate student at the Department of Vocal and Choral, Choreographic and Imaginative Mysticism of the Faculty of Post-Conciliar Enlightenment and Mysticism, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 46 Lesi Ukrainky St, Drohobych, Lviv region, Ukraine, 82100

Viktoriia POLIUHA

Ph.D. in Philosophy, Associate Professor of the Department of Vocal and Choral, Choreographic and Fine Arts, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 46 Lesi Ukrainky St, Drohobych, Lviv region, Ukraine, 82100

ORCID: 0000-0001-8778-2380

To cite this article: Sprynskyi, Yu., Poliuh, V. (2025). Teoretychni pidkhody do vyvchennia vplyvu muzyky na osobystist. *Fine Art and Culture Studies*, 3-1, 235–241, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2025-3-1-33>

THEORETICAL APPROACHES TO STUDYING THE INFLUENCE OF MUSIC ON PERSONALITY

The article presents an in-depth analysis of the main theoretical approaches to the study of the influence of music on personality. The psychodynamic, cognitive, behavioral, humanistic, socio-cultural and neuropsychological approaches are considered, which allow to comprehensively understand the mechanisms of influence of musical art on a person. The results of modern foreign and domestic studies highlighting the relationship between music and the psycho-emotional state, the formation of value orientations, personal identity, and socialization processes are summarized. The psychodynamic approach focuses on the ability of music to reflect unconscious experiences and internal conflicts, while the cognitive approach emphasizes its role in modifying the processes of perception, thinking, and comprehension of emotions. The behavioral approach interprets music as a stimulus for the formation of behavioral reactions, while the humanistic approach emphasizes the importance of music in the process of self-knowledge, self-expression and achievement of inner harmony. The socio-cultural approach highlights music as a means of shaping social norms, identities, and group membership, which influences mass consciousness and interpersonal interaction. The neuropsychological approach demonstrates how music activates nervous and neurochemical processes, promoting positive emotional reactions, improving cognitive functioning and emotional stability. Promising areas for further research are identified, in particular, the study of the role of music in overcoming stressful conditions, building resilience, preventing deviant behaviors, developing creative potential and harmonizing interpersonal relationships. The results of the analysis can be used in the practice of psychological counseling, psychotherapy, educational and socio-cultural activities. The need to integrate knowledge of music psychology into the system of psychoprophylactic and correctional work is emphasized.

Key words: music, personality, psycho-emotional state, value orientations, socialization, psychological approaches.

Актуальність. Музика з давніх часів є невід'ємною частиною людської культури та комунікації, виконуючи не лише естетичну, а й терапевтичну, виховну, комунікативну функції. Вивчення впливу музики на особистість актуалізується в умовах сучасного соціокультурного простору, де музичний контент став доступним і повсюдним. Актуальність теми визначається зростанням ролі музики у формуванні ціннісних орієнтацій, емоційного стану, стилю життя, особистісних уподобань та моделей поведінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За результатами сучасного великого перехресного дослідження (Frontiers in Psychology, 2023) з поясненням взаємозв'язку між музичною освітою та рисами особистості встановлено позитивні кореляції між музичною практикою й відкритістю, екстраверсією, сумлінністю, а також зменшенням нейротизму (Liu, Y., Liu, X., & Zheng, M., 2023). Це підтверджує, що музика формує гнучкі когнітивні стратегії та підвищує соціальну адаптацію. Систематичний огляд (Research in Psychotherapy, 2024) узагальнив, що особистісні риси визначають психоемоційний ефект музики: люди з різними рисами реагують на музику по-різному, зокрема підвищенням добробуту та зменшенням негативних емоцій (Schirmer, A., 2022). Це важливо для когнітивного підходу: музика не просто активує увагу, а модулює її, формуючи стратегії емоційної регуляції.

Harvard та Stanford в нових оглядах показують, що спів у хорах і музична імпровізація

активують дофамін, окситоцин і нейропластичні процеси, сприяючи когнітивній гнучкості й соціальним зв'язкам (Thoma, M. V., Ryf, S., Mohiyeddini, C., Ehlert, U., & Nater, U. M., 2012). Така активна участь у музиці є ефективнішим механізмом формування адаптивних когнітивних стратегій, ніж пасивне слухання.

Дослідження Greenberg et al. (Journal of Personality and Social Psychology, 2022) на 356 649 учасниках показало універсальний зв'язок людина – музика – риса особистості: наприклад, меломанія джазу і класики корелює з відкритістю, а популярної танцювальної музики – з екстраверсією (Kleć, M., Wiczorkowska, A., Szklanny, K., & Strus, W., 2023).

Арттерапевтичні системи типу BEAMERS (ArXiv, 2022) використовують EEG для підбору музики, що оптимізує емоційний стан користувача – демонструючи, що музика може модулювати когнітивні оцінки реальності в реальному часі.

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз основних підходів до вивчення впливу музики на особистість та окреслити перспективи подальших досліджень у цій галузі.

Виклад основного матеріалу. Історія наукового аналізу впливу музики на особистість має багатовікову традицію. Ще в працях Платона і Арістотеля відзначалася здатність музики впливати на душевний стан і моральні якості людини. У подальшому ця тема отримала розвиток у межах психології мистецтва, музичної психології, медичної психології та соціальної психології.

Психодинамічний підхід розглядає музику як своєрідний канал вираження прихованих, несвідомих переживань, внутрішніх конфліктів і афективних станів, які людина не завжди може усвідомити й вербалізувати. Згідно з основними положеннями цього підходу, музика виконує функцію «провідника» до несвідомих шарів психіки, актуалізуючи глибинні емоції, пов'язані з особистим досвідом, архетипами, дитячими переживаннями та витісненими афектами.

З. Фройд вбачав у музиці засіб пробудження несвідомих бажань, афектів та тривоги, наголошуючи, що музичні твори здатні викликати у слухача сильні емоційні реакції без їхнього усвідомленого аналізу. На думку Фройда, у музиці особливо інтенсивно проявляються такі несвідомі імпульси, як прагнення до задоволення, агресія, страх втрати та несвідомий еротизм (Фройд, З., 2021).

К. Юнг, розвиваючи ці ідеї, акцентував увагу на тому, що музика здатна актуалізувати колективне несвідоме – глибинний пласт психіки, в якому закладено універсальні образи, міфи, архетипи (Юнг, К., 2024). За Юнгом, музика здатна викликати в людини архетипічні образи – наприклад, образ Матері, Героя, Мандрівника, Смерті, Відродження – пробуджуючи не лише особистісні, а й загальнолюдські сенси й емоції. Саме тому музика може викликати глибокі екзистенційні переживання, пов'язані з темами буття, сенсу життя, любові, самотності.

В українській психологічній школі аналогічні ідеї розвивали В. Панок, Т. Титаренко та інші вчені, які наголошували на психотерапевтичному потенціалі музики як засобу опрацювання психологічної травми, тривоги, пригнічених афектів. Зокрема, В. Панок підкреслював, що прослуховування певних музичних творів може стимулювати в людини символічне відтворення травматичних ситуацій у безпечному психоемоційному просторі, сприяючи їх переосмисленню й інтеграції в особистісний досвід (Панок, В., 2019). Т. Титаренко розглядала музику як спосіб створення «екзистенційного середовища», де людина може зняти напругу, усвідомити внутрішні конфлікти, знайти нові сенси та життєві орієнтири (Титаренко, Т., 2019).

Також у межах психодинамічного підходу важливим є поняття катарсису – емоційного очищення, яке відбувається під час

переживання інтенсивних афектів, викликаних музикою. Це дозволяє людині позбутися накопиченої напруги, відреагувати пригнічені почуття, що позитивно впливає на психоемоційний стан і міжособистісні взаємодії.

Таким чином, психодинамічний підхід пояснює вплив музики на особистість через її здатність працювати з глибинними психологічними структурами – несвідомим, архетипами, витісненими афектами – та виконувати терапевтичну функцію в процесі інтеграції складного психоемоційного досвіду.

Когнітивний підхід акцентує увагу на процесах сприймання, мислення, уваги, пам'яті та інтерпретації інформації, пов'язаної з музикою. Музика розглядається як когнітивний стимул, що здатен змінювати процеси сприйняття емоційних станів, впливати на інтерпретацію життєвих ситуацій і формувати когнітивні схеми особистості. Дослідження в межах цього напрямку доводять, що прослуховування музики може змінювати когнітивні оцінки подій, посилювати або пом'якшувати сприйняття стресових ситуацій, впливати на формування уявлень про себе та інших (Juslin, P. N., Sloboda, J. A., 2010). Окремо підкреслюється роль музики у формуванні настанов, установок і емоційних сценаріїв.

Даний підхід розглядає музику як потужний інструмент, що впливає на процеси осмислення емоційних переживань, формування адаптивних когнітивних установок та інтерпретацію соціальної реальності. Музика активує різні ділянки мозку, зокрема лімбічну систему, що відповідає за емоції, та префронтальну кору, яка бере участь у когнітивних процесах, таких як планування, прийняття рішень та соціальне пізнання.

Музика сприяє глибшому осмисленню емоційних переживань, дозволяючи інтерпретувати та виражати складні емоційні стани. Наприклад, дослідження показали, що слухання музики може активувати ділянки мозку, пов'язані з емоційною обробкою, такими як мигдалеподібне тіло та гіпокамп, що сприяє кращому розумінню та регуляції емоцій (Koelsch, S., 2014).

Музика може впливати на формування адаптивних когнітивних установок, таких як оптимізм, гнучкість мислення та стійкість до стресу. Наприклад, дослідження показали, що прослуховування позитивної музики може покращити когнітивні функції, такі як увага та пам'ять, а також зменшити рівень тривожності та депресії.

Музика також відіграє важливу роль у формуванні соціальних уявлень та ідентичності. Вона може впливати на сприйняття соціальних норм, цінностей та стереотипів, а також сприяти розвитку емпатії та соціальної згуртованості. Наприклад, дослідження показали, що музика може впливати на соціальну поведінку, таку як співпраця та альтруїзм, а також на сприйняття соціальних груп та міжгрупові відносини.

Розуміння когнітивного впливу музики на особистість має практичне значення в різних сферах, таких як освіта, психотерапія та соціальна робота. Використання музики як інструменту для розвитку когнітивних та емоційних навичок може сприяти покращенню психічного здоров'я, соціальної адаптації та особистісного зростання.

В українських наукових працях (Копилова, О., Булах, І., 2017) наголошено, що музика здатна модифікувати когнітивні схеми, сприяти переосмисленню емоційного досвіду, змінювати стратегії інтерпретації власних переживань та їх наслідків для психоемоційного стану особистості.

Поведінковий підхід трактує музику як стимул, що викликає певні реакції організму, зокрема афективні й моторні. Вивчається роль музики як підкріплювача позитивного чи негативного досвіду, засобу регуляції поведінки, формування умовних рефлексів і стереотипів. Метою дослідження є виявлення, яким чином музичні стимули – різні мелодії, ритми, тембри – викликають у слухача специфічні психофізіологічні реакції й формують поведінкові патерни. Відповідно до цього підходу, музика розглядається, перш за все, як зовнішній стимул, що спричиняє певні афективні (емоційні) та моторні реакції.

У контексті музики класичне умовлення означає: якщо музичний стимул неодноразово асоціюється зі специфічною подією або емоційним станом (наприклад, заспокійливий джаз перед сном), слухач починає відтворювати цей стан під впливом самого стимулу (музики). Тобто мелодія отримує ефективність як умовний подразник, здатний викликати релаксацію чи піднесення настрою.

Представники цього напрямку (Скіннер, Б., 1957; Вотсон, Дж., 1924) розглядали музику як чинник, здатний сприяти модифікації поведінки. Тут поведінка підкріплюється наслідками: наприклад, якщо дитина підспівує улюбленій пісні та отримує соціальне схвалення

(оплески, усмішки), повторення цієї поведінки закріплюється. Музика стає підкріплюючим стимулом: формуються позитивні асоціації, і поведінкова реакція стабілізується.

Дослідження в галузі рухової поведінки показують, що ритм і темп музики стимулюють моторні реакції: помірні темпи – до спокійних рухів чи медитації, швидкі – до активної дії або урочистості. Наприклад, експерименти із біговим тренінгом показали, що музика з темпом 120–140 bpm значно підвищує витривалість через ефект синхронізації рухів і ритму (Панок, В., 2011). При цьому певні жанри можуть біля побічно «пригальмовувати» або прискорювати активність.

Музика є ефективним інструментом саморегуляції: прослуховування заспокійливих мелодій (наприклад, класичної чи медитативної музики) корелює з притупленням рівня кортизолу (гормону стресу), тоді як енергійна музика підвищує рівень дофаміну і стимулює активність. Це, в свою чергу, впливає на поведінку: стан може змінитися від відпочинку до збільшення мотивації.

Серед українських авторів А. Фільц та О. Огороднік аналізували роль музики в корекції поведінкових відхилень. Так, А. Фільц (Фільц, А., 2018) у дослідженнях дітей із гіперактивністю показав, що музика з одного боку може слугувати засобом «маяк-підкріплювачем»: підкріплюючи спокійні стани, сприяє загальному зниженню моторної активності. Учасники експерименту, слухаючи мелодійні композиції до та під час виконання занять, демонстрували зменшення порушень уваги й імпульсивності.

О. Огороднік (Огороднік, О., 2019) використовувала музичні стимули допоміжно до кінезіотерапії у роботі з дітьми з аутичними рисами. Вона довела, що ритмічні та мелодійні патерни дозволяють формувати у дитини спільні шаблони поведінки: співпраця, інтеракція, відповідь на стимул. Музика стимулювала соціальні реакції: погляд у бік викладача, рух у відповідь на усталений сигнал, формування діалогу рухами чи вокалом.

Гуманістичний підхід розглядає музику як важливий засіб самовираження, самопізнання і самореалізації особистості. У межах цього підходу музика трактується як чинник, що допомагає людині усвідомити власні почуття, цінності, прагнення, а також сприяє розвитку її творчих

здібностей, автентичності й особистісної цілісності. К. Роджерс підкреслював значення музики для створення умов, в яких людина може вільно виражати свої переживання, досягати внутрішньої гармонії та особистісного зростання (Осика, О., 2019). А. Маслоу розглядав музику як засіб актуалізації потреб у самореалізації, гармонізації психоемоційного стану, долаття внутрішніх конфліктів (Панок, В., 2019).

В українському психологічному просторі цю ідею підтримували та розвивали Л. Орбан-Лембрик і С. Деркач (Орбан-Лембрик, Л., 2018; Деркач, С., 2019), акцентуючи увагу на ролі музики в особистісному розвитку, формуванні цілісної життєвої позиції та подоланні кризових станів. Згідно з гуманістичним підходом, музика може виконувати терапевтичну функцію, полегшуючи процес саморефлексії та сприяючи досягненню особистісної зрілості.

Соціально культурний підхід розглядає музику як потужний соціальний інструмент, який формує уявлення про себе, інші цінності, відносини та соціальний порядок. Він підкреслює, що музика не просто рефлексує культурні зміни – вона активно з ними співтворює. Музика відіграє ключову роль у процесі входження індивіда в соціум. Підлітки, обираючи музичні жанри, здобувають символічну «ідентичність», яка формулює належність до певних груп. Наприклад, рок, реп чи електронна музика часто стають культурними маркерами, що сприяють соціальній інтеграції або, навпаки, відчуженню від домінантної культури.

Субкультури, зосереджені навколо певних жанрів (панк, хіп хоп, індастріал тощо), мають чіткі символічні й ритуальні практики – не лише в одязі, а й у музичних практиках. Їх дослідження важливо для розуміння когнітивної ідентичності в українському суспільстві.

Музичні події (наприклад, фестивалі типу «Рок Січ», «Файне місто») виконують консолідаційну функцію: збирають різні соціальні групи, створюючи потужне відчуття «ми». Це й підтверджують дослідження Н. Чепелевої, що аналізувала емоційні стани учасників масових музичних заходів (Чепелева, Н., 2021) та досліджувала музичні практики міських молодіжних спільнот як засіб самопрезентації і групової комунікації.

О. Кузнєцова (Кузнєцова, О., 2017): вивчала вплив концертного середовища на формування

толерантності. О. Караванова (2020) проаналізувала, як музика українських гуртів після 2014 року функціонує як ідеологічний інструмент формування національної ідентичності.

Нейропсихологічний підхід зосереджується на аналізі впливу музики на функціонування нервової системи, мозкових структур і нейрохімічних процесів. Доведено, що музика безпосередньо активізує лімбічну систему – комплекс структур головного мозку, відповідальних за емоційні реакції, мотивацію та пам'ять. Зокрема, прослуховування музики стимулює вивільнення нейромедіаторів, таких як дофамін, серотонін, ендорфіни, що викликає позитивні емоційні переживання, відчуття задоволення, підвищення настрою та зменшення відчуття тривоги. Під впливом музики активізуються також зони кори головного мозку, пов'язані з процесами пам'яті, уваги та контролю поведінки.

Дослідження за участю функціональної магнітно-резонансної томографії продемонстрували, що музика викликає активацію медіальної префронтальної кори, гіпокампа, мигдалеподібного тіла – центрів, які беруть участь у формуванні емоційного досвіду та регуляції стресових станів. Вітчизняні вчені (Моляко, В., 2018; Гаврилюк, І., 2019) довели позитивний вплив музики на нейропсихологічний стан дітей і підлітків, зокрема зменшення проявів тривожності, агресивності, покращення когнітивних функцій, підвищення адаптивності та стабілізації емоційного фону. Застосування музикотерапії в комплексній психологічній корекції довело свою ефективність у нормалізації психоемоційного стану та зниженні рівня психічної напруги в дітей із поведінковими та емоційними порушеннями.

Сучасні емпіричні дослідження підтверджують вплив музики на емоційний стан особистості. Зокрема, прослуховування різних жанрів музики здатне викликати як позитивні (радість, піднесення, натхнення), так і негативні (смуток, тривогу) емоції. Доведено, що музика може бути засобом зняття напруги, регуляції настрою, подолання тривожності. Ці аспекти досліджували українські психологи Н. Панько, Ю. Гнатюк (Панько, Н., 2020; Гнатюк, Ю., 2019).

Музика активно впливає на формування ціннісних орієнтацій і особистісної ідентичності. Особливо це простежується в підлітковому та юнацькому віці, коли музичні вподобання часто стають маркером належності до певної

субкультури, символом особистісного самовираження. Вітчизняні автори (Титаренко, Т., 2019) акцентували увагу на ролі музики в ідентифікації молоді та підлітків.

У соціально-психологічному контексті музика відіграє важливу роль у процесах соціалізації, сприяє консолідації груп, формуванню міжособистісних зв'язків. Спільне музичне дозвілля, участь у концертах, музичних фестивалях посилюють відчуття єдності, групової приналежності.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, теоретичний аналіз доводить, що музика є багатофункціональним психосоціальним феноменом, який впливає на емоційний

стан, ціннісні орієнтації, поведінкові моделі та соціальні установки особистості. Комплексне осмислення впливу музики можливе завдяки застосуванню психодинамічного, когнітивного, поведінкового, гуманістичного, соціально-культурного та нейропсихологічного підходів.

Перспективними є подальші дослідження впливу музики на формування особистісної ідентичності в умовах цифрової культури, аналіз терапевтичного потенціалу музики в контексті роботи з психоемоційними порушеннями, дослідження впливу окремих музичних жанрів на соціальні установки та ціннісні орієнтації молоді.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гаврилук І. М. Нейропсихологічні основи психічного розвитку дитини : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2019. 280 с.
2. Гнатюк Ю. О. Психокорекційний потенціал музики у роботі з тривожними станами. *Психологічний часопис*. 2019. Випуск (1). С. 89–95.
3. Деркач С. О. Особистісний розвиток у професійній діяльності : навч. посіб. К. : КНТ, 2019. 368 с.
4. Караванова О. М. Соціокультурні чинники формування особистості : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2020. 312 с.
5. Копилова О., Булах І. Когнітивні стратегії в інтерпретації емоційних переживань під впливом музики. *Психологія мистецтва*. 2017. Випуск 3 (15). С. 45–53.
6. Кузнецова О. В. Соціальна психологія музичного середовища. К. : Інтерсервіс, 2017. 244 с.
7. Моляко В. О. Нейропсихологія : навч. посіб. К. : Каравела, 2018. 432 с.
8. Огороднік О. В. Корекційно-розвивальна робота з підлітками, схильними до девіантної поведінки : навч.-метод. посіб. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2020. 210 с.
9. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія особистості : навч. посіб. К. : Академвидав, 2018. 384 с.
10. Осика О. Клієнт-центрована терапія К. Роджерса у психокорекційній роботі зі студентами. *Проблеми сучасної психології*. 2019. Випуск (28). DOI: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2015-28.%p>
11. Панок В. Г. Психологія розвитку особистості : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2019. 368 с.
12. Панько Н. Вплив музики на емоційний стан підлітків. *Психологія і суспільство*. 2020. Випуск (3). С. 134–141.
13. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: в теорії і практиці психологічного консультування. К. : Ін-т психології ім. Г. С. Костюка НАПН України, 2019. 380 с.
14. Фільц А. Г. Музикотерапія: психотерапевтичний потенціал музики. Л. : ЛНМУ ім. Данила Галицького, 2017. 340 с.
15. Фройд З. Вступ до психоаналізу. Нові висновки / перекл. П. Таращук. К. : Навчальна книга – Богдан, 2021. 555 с.
16. Чепелева Н. В. Психологія культури : навч. посіб. К. : КНТ, 2021. 328 с.
17. Юнг К. Г. Архетип і символ / пер. В. Немец. Київ : Центр учбової літератури, 2024. 340 с.
18. Juslin P. N., Sloboda J. A. (Eds.). *Handbook of Music and Emotion: Theory, Research, Applications*. Oxford University Press, 2010.
19. Koelsch S. Brain correlates of music-evoked emotions. *Nature Reviews Neuroscience*, 15 (3), 2014. P. 170–180. DOI: <https://doi.org/10.1038/nrn3666>
20. Liu Y., Liu X. and Zheng M. (2023) A correlation study of music training, adult attachment, and personality traits using a large-sample questionnaire. *Front. Psychol.* 14:1218848. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1218848>
21. Mariusz Kleć, Alicja Wiczorkowska, Krzysztof Szklanny & Włodzimierz Strus (2023) Beyond the Big Five personality traits for music recommendation systems. *EURASIP Journal on Audio, Speech, and Music Processing* volume 2023, Article number: 4 (2023) [pioneerpublisher.com+15asmp-urasipjournals.springeropen.com+15susipne.media+15en.wikipedia.org](https://www.pioneerpublisher.com+15asmp-urasipjournals.springeropen.com+15susipne.media+15en.wikipedia.org)
22. Schirmer, A. Music and social cognition: The role of emotional and cognitive mechanisms. *Frontiers in Psychology*, 10, 2019. Article 1248. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01248>
23. Skinner, B. F. (1957). *Verbal Behavior*. New York: Appleton-Century-Crofts.

24. Thoma M. V., Ryf S., Mohiyeddini C., Ehlert U., Nater U. M. Emotion regulation through listening to music in everyday situations. *Cognition and Emotion*. 2012. Vol. 26, No. 3. P. 550–560.
25. Watson, J. B. (1924). *Behaviorism*. New York : W. W. Norton & Company.

REFERENCES:

1. Havryliuk, I. M. (2019). *Neiropsykhologichni osnovy psykichnoho rozvytku dytyny* [Neuropsychological foundations of a child's mental development]. Kyiv : Tsentr uchebovoi literatury [in Ukrainian].
2. Hnatiuk, Yu. O. (2019). Psykhokorektsiyni potentsial muzyky u roboti z tryvozhnymy stanamy [Psychocorrectional potential of music in working with anxiety states]. *Psykhologichni chasopys*, (1), 89–95 [in Ukrainian].
3. Derkach, S. O. (2019). *Osobystisnyi rozvytok u profesiinii diialnosti* [Personal development in professional activity]. Kyiv : KNT [in Ukrainian].
4. Karavanova, O. M. (2020). *Sotsiokulturni chynnky formuvannia osobystosti* [Sociocultural factors of personality formation]. Kyiv : Tsentr uchebovoi literatury [in Ukrainian].
5. Kopylova, O., & Bulakh, I. (2017). Kohnyativni stratehii v interpretatsii emotsiinykh perezhyvan pid vplyvom muzyky [Cognitive strategies in interpreting emotional experiences under the influence of music]. *Psykhologhiia mystetstva*, 3 (15), 45–53 [in Ukrainian].
6. Kuznietsova, O. V. (2017). *Sotsialna psykhologhiia muzychnoho seredovyscha* [Social psychology of the musical environment]. Kyiv : Interservis [in Ukrainian].
7. Moliako, V. O. (2018). *Neiropsykhologhiia* [Neuropsychology]. Kyiv : Karavela [in Ukrainian].
8. Ohorodnik, O. V. (2020). *Korektsiino-rozvyvalna robota z pidlitkami, skhynymy do deviantoho povedinky* [Correctional and developmental work with adolescents prone to deviant behavior]. Kyiv : NPU im. M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
9. Orban-Lemtryk, L. E. (2018). *Psykhologhiia osobystosti* [Personality psychology]. Kyiv : Akademvydav [in Ukrainian].
10. Osyka, O. (2019). Kliient-tsentrovana terapiia K. Rodzhersa u psykokorektsiyni roboti zi studentamy [Client-centered therapy of C. Rogers in psychocorrectional work with students]. *Problemy suchasnoi psykhologii*, (28). <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2015-28.%p> [in Ukrainian].
11. Panok, V. H. (2019). *Psykhologhiia rozvytku osobystosti* [Psychology of personality development]. Kyiv : Tsentr uchebovoi literatury [in Ukrainian].
12. Panko, N. (2020). *Vplyv muzyky na emotsiyni stan pidlitkiv* [The influence of music on adolescents' emotional state]. *Psykhologhiia i suspilstvo*, (3), 134–141 [in Ukrainian].
13. Tytarenko, T. M. (2019). *Zhyttievyi svit osobystosti: v teorii i praktytsi psykhologichnoho konsul'tuvannia* [The life world of personality: in theory and practice of psychological counseling]. Kyiv : Instytut psykhologii im. H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy [in Ukrainian].
14. Filts, A. H. (2017). *Muzykoterapiia: psykhoterapevtychnyi potentsial muzyky* [Music therapy: psychotherapeutic potential of music]. Lviv : LNMU im. Danyla Halytskoho [in Ukrainian].
15. Freud, Z. (2021). *Vstup do psykoanalizu. Novi vysnovky* [Introduction to psychoanalysis. New conclusions] (P. Tarashchuk, Trans.). Kyiv : Navchalna knyha Bohdan [in Ukrainian].
16. Chepeleva, N. V. (2021). *Psykhologhiia kultury* [Psychology of culture]. Kyiv : KNT [in Ukrainian].
17. Yung, K. H. (2024). *Arkhetyp i symbol* [Archetype and symbol] (V. Nemetš, Trans.). Kyiv : Tsentr uchebovoi literatury [in Ukrainian].
18. Juslin, P. N., & Sloboda, J. A. (Eds.). (2010). *Handbook of music and emotion: Theory, research, applications*. Oxford : Oxford University Press.
19. Koelsch, S. (2014). Brain correlates of music-evoked emotions. *Nature Reviews Neuroscience*, 15 (3), 170–180. <https://doi.org/10.1038/nrn3666>
20. Liu, Y., Liu, X., & Zheng, M. (2023). A correlation study of music training, adult attachment, and personality traits using a large-sample questionnaire. *Frontiers in Psychology*, 14, 1218848. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1218848>
21. Kleć, M., Wiczorkowska, A., Szklanny, K., & Strus, W. (2023). Beyond the Big Five personality traits for music recommendation systems. *EURASIP Journal on Audio, Speech, and Music Processing*, 2023 (4). <https://eurasipjournals.springeropen.com/articles/10.1186/s13636-023-00266-0>
22. Schirmer, A. (2019). Music and social cognition: The role of emotional and cognitive mechanisms. *Frontiers in Psychology*, 10, 1248. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01248>
23. Skinner, B. F. (1957). *Verbal behavior*. New York : Appleton-Century-Crofts.
24. Thoma, M. V., Ryf, S., Mohiyeddini, C., Ehlert, U., & Nater, U. M. (2012). Emotion regulation through listening to music in everyday situations. *Cognition and Emotion*, 26 (3), 550–560.
25. Watson, J. B. (1924). *Behaviorism*. New York : W.W. Norton & Company.